BURCHERI DE VOLDER

ORATIO FUNEBRIS

In Obitum

Consultissimi Viri

SIBERTI COEMAN

Philosophiæ & U. Juris Doctoris hujusque in Acad. Lugduno Batava Professoris.

Habita in Auditorio majori a. d. VII. *Calend. Novemb.* 1679.

MAGNIFICE RECTOR,

AMPLISSIMI REIP. LUGD. BATAVÆ CONSUL, JUDICES, SENATORES, QUIQUE IIS ESTIS A CONSILIIS ET SECRETIS.

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΤΟΥ NOSTRI AFFINIS, CONSANGUINEI, AMICI MOESTISSIMI.

PROFESSORES CELEBERRIMI, COLLEGÆ HONORANDI.

FACUNDISSIMI VERBI DIVINI PRÆCONES.

DOCTORES QUARUMCUNQUE DISCIPLINARUM CLARISSIMI.

QUOTQUOT ADESTIS VIRI HONORATI,

Tu denique Studiosa Juventutis corona, spes Patriæ, deliciæ nostræ.

PErpetuas rerum humanarum vicissitudines, Nihil ne temporis quidem puncto in terris stabile, in continuo fluxu versari omnia, & in sola inconstantia constantissimum Naturæ ordinem, nemo nostrum non agnoscit. Quam vana sint hominum consilia in longitudinem præsertim exporrecta, quam inanes magnæ de futuro cogitationes, & quam sæpenumero à destinatione nostra dejicia-

mur longiſſime in ore eſt omni populo. Neſcio tamen quo fato fiat, ut hæc ipſa quæ ante omnium oculos poſita quotidiano uſu habemus compertiſſima, quæ ſumma omnium aſſenſione & ipſimet deprædicamus frequenter, & ab aliis deprædicari intelligimus præterfluant quaſi mentem, eamque placido, nec fluctus ullos, multo minus procellam commovente curſu præterlabantur. Nulla dies eſt, quæ non variam exhibeat hominum ſortem. Hunc de ſummo honoris & dignitatis gradu dejici, illum humili ex loco aſſurgere. Morbis, doloribus, ægritudinibus, omni calamitatum & miſeriarum genere, nunc hos nunc illos affligi, morte alios lentiore duci, alios repentina præcipitari mundi hocce Theatrum ſingulis tantum non momentis oſtentat. Quotuſquiſque tamen quæſo eſt qui ad hæc attendat? qui eadem illa, quæ cæteros pati ſecurus videt, nullo non tempore ſibi imminentia vere ad animum revocet? Quanquam enim mens noſtra ſuam hoc in genere deſipientiam facile deprehendit, quanquam clare perſpicit ratio, nec ſe nec ſuos ullo proprio jure uti, ſed communi omnium eorum, quos quotidie efferri videt, non tamen in eo commovetur animus, niſi tum demum, ubi hæc ipſa mala ſubitaneo præſertim impetu chariſſima nobis pectora invadentia mentem quaſi ex profundo ſopore excitatam ad triſtiſſimam ſuæ

ſortis contemplationem convertunt. Tum demum ex animo deflere ſolemus quaſi nunc primum cognitam miſeram humani generis conditionem. Tum demum ſpei noſtræ ineptias incuſare, & fortunæ alia & alia continenter molientis volubilitatem, lachrymis, gemitu, ſuſpiriis proſequi. Huic rei, quâ nulla eſt inter homines familiarior, ut vere fatear, affine quid paſſus ſum in acerbiſſimo exitu Chariſſimi mihi amici SIBERTI COEMAN, in ipſo ætatis flore, in rerum agendarum principio intempeſtiva morte nobis erepti. Noram equidem τ̃ μακαρίτου non ſecus ac omnia in potentiſſima Dei manu eſſe. Noram nullius cujuſcunque etiam ſive ætatis ſive ordinis vitam vel temporis momento in tuto collocatam. Noram nihil tam firmis poſitum fundamentis, quod non leve momentum concutiat, imo prorſus deſtruat. Quæ cum noſſem, non potui tamen, quin vanæ indulgens ſpei ex nupero hujus ad hanc Academiam adventu multos Academiæ ingenii & eruditionis, multos mihi & ſolidos & duraturos amicitiæ benevolentiæque fructus pollicerer. Exſpectabam ſiquidem ab ipſo, quæcunque ex alterius humanitate, candore, ingenio, doctrina, ſuaviſſimo denique conſortio jucundiſſima accidere homini poſſunt. Et jure certe merito exſpectabã, ſi à prima pueritia mihi perſpectos ejus mores ingenua urbanitate & lepore conditos, ex-

cellentes ingenii dotes, & quod hanc ad rem maximum eſt, amoris in me ſpectarem magnitudinem. Mihi ab altera parte nihil erat deliberatius, quam omni cultus & obſervantiæ genere amorem huncce demereri, ipſiuſque in me officiis, quæ ſemper novi fuiſſe paratiſſima, niti ut paribus reſponderem. Quæ quidem ego grata animi cogitatione cum volverem, ecce ex improviſo D. O. M. Virum hunc ab Uxore, Liberis, Academia, Affinibus, Amicis, me denique avulſum, ſibi redditum voluit, unoque hoc ictu jucundiſſimas illas cogitationes meas in triſtes & luctuoſas mutavit. Neque vero mihi, hoc in rerum ſtatu, quidquam aut expectandum aut faciendum reſtare videtur, quam cum illis officiis, quibus Vivum mihi proſequendum deſtinaram nullus nunc ſit locus, id certe, quod unice relictum eſt, honori defuncti ut præſtem, quod, Amicitiæ quæ inter nos à teneris fuit cauſa, injunctum mihi voluit AMPL. SEN. ACAD. noſtri ut vitam, ut mores, ut ſtudia, ut res geſtas paucis, (habet enim Vita minime inquieta, & nimium, proh dolor, cito abrupta actus haud multos) vobis enarrem. Reſarciet forte amoris mei abundantia quod in celebrandis Viri laudibus mihi deeſt à facundia. Sin minus, id certe faciet ut teſtatam publico noſtram amicitiam relinquat, ſimulque ſi dicendi tenuitate quod lubens agnoſco,

ſco, ſummis ejus dotibus oratione exæquandis par non ſim, quoniam amore inductus hoc officium ſuſcepi, & à mœſtiſſimis quos hic præſentes video conſanguineis, & à vobis etiam cæteris meis auditoribus veniam facilius impetrem. Quam ut ab æquitate veſtra mihi denegatum non iri confido, ſic ab eadem omnino expectandum cenſeo, ut qua benevolentia frequentes oſtendiſtis Vos defunctum ſi longiorem vitam fata conceſſiſſent, proſecuturos fuiſſe, eadem me Vobis exponentem, quanto Viro orbati ſitis, hac horula proſequamini.

Non ignobilem patriam, honeſtos parentes non in minima felicitatis habendo parte, multi & clari Viri cenſuere. Quorum utrumque τῷ μακαρίτῃ benigna ſat manu largita Fortuna eſt. *Amſtelodamum* celeberrimum illud Totius Europæ, imo orbis Terrarum emporium, Mercurii Muſarumque præclarum domicilium, ex antiqua & honeſtiſſima illic familia nobis hunc civem dedit. Avus noſtri *Conradus Henricides* Vir ſumma animi quibuſcunque etiam in fortunæ caſibus tranquillitate, quietam ad extremam uſque 90. annorum ſenectutem vitam protraxit. Uxorem habuit *Corneliam Coeman*, à qua poſteri, hujus cum parens virili careret ſobole, cognomen ſumſere, *Joannis Janſſonii Coemanni* Filiam. Fuit noſtri hic proavus numeroſa, ſed ſequioris ſexus felix prole, ex quibus plures

vel

vel cognatione, vel affinitate ſibi junctos vidit noſter Reip. Amſtelæd. & olim & nunc Coſſ. judices, variis geſtis honoribus, & præfecturis Indicarum ſocietatum inſignes; vidit & plures Divini Verbi multis in locis fideliſſimos præcones. Ex hujus Viri Filia *Conradus Henricides* filios duos, tres filias ſuſcepit, in eo præcipue felix, quod & hoſce Matrimonio junctos & ex iis Nepotes & Pronepotes florentibus in rebus viderit. Hujus filius *Joannes Coene Coeman* defuncti pater, Mercaturæ à parentibus deſtinatus prima ſtatim ſub adoleſcentia *Hiſpaniam* adiit; ſedemque annum & ſex menſes linguæ noſcendæ ergo *Malacæ* fixit. Dein cum ſuam & fidem & ſagacitatem facile civibus probaret ſuis à multis eorum certatim electus fuit, qui rerum ipſorum curam illis in oris gereret. Hujus rei cauſa *Mare Mediterraneum* trajecit, adjacentia ei oppida *Tunetum*, *Venetias*, *Sardiniæ* etiam *Promontoria* inviſit. Poſt ad nobiliora Gallici regni tranſiit Emporia, ſumma ſedulitate omnia ſolertiſſimi Mercatoris implens Munia. Hinc tardius Patriam reviſens, tardius quoque de conjuge ſibi proſpicere potuit. Qua re factum ut annos jam natus 34. uxorem demum ſibi aſciverit *Joannam Siberti filiam*, cujus Pater circum oppida, quæ *Moſa* alluit ſtrenue Mercaturam faciebat. Hiſce ex parentibus præter duos filios, quorum

alterum

alterum adhucdum puerum, alterum ſpectatæ pietatis juvenem circa annum ætatis ſecundum & tricesimum mors abſtulit, & unicam filiam, quæ juvencula admodum deceſſit, Natus eſt ὁ μακαρίτης, qui unice hucuſque ſuperſtes parenti jam octuagenario majori ultimos luctus commovet. Quæ quidem omnia enarro ſtrictius, non quod in iis non agnoſcam multa, quæ ad dignitatem faciant familiæ, ſed quod me ad ſe trahat defunctus, de quo tot mihi dicenda video illi ſoli debita, ut quæ externa, quæ gentis, quæ fortunæ ſunt, molli brachio cogar percurrere.

Natus itaque noſter eſt a. d. XVII. Calend. Jul. anni 1643. inſigni parentum gaudio, quod non mediocriter auxit, cum mox ipſa in infantia ſingularis ingenii ſollertiæve plurima daret indicia, quæ & parentes, hunc ſtudiis ut addicerent, impulerunt. Latine ut ſciret effectum eſt opera *Adriani Junii* ludi apud Amſtelodamenſes litterarii quondam moderatoris; Viri ut in litterarum palæſtra exercitatiſſimi, ſic ad id ipſum nati, ut inſigni veræ eruditionis, & ſolidæ ſapientiæ amore inflammatos juvenum animos ſuperioribus imbuendos traderet diſciplinis. Ad quas cum perventum eſſet ſollicitus admodum de recto ſtudiorum tramite, filii amantiſſimus ſimul & prudentiſſimus pater, non quod vitium plerorumque eſt parentium, nimia feſtina-

tione spes suas præcipitandas ratus, juvenis animum litteris humanioribus, & *Philosophiæ* studiis non leviter tingi, sed penitus imbui voluit. Quo quidem ipso tempore mutuæ inter nos benevolentiæ & nunquam intermoriturae amicitiæ communi ex studiorum genere firmissima jacta esse fundamenta, & nunc mihi gratulor. Versabamur siquidem iisdem in studiis, utebamur iisdem præceptoribus Viris Clarissimis *Arnoldo Senguerdio* Collegæ mei *Senguerdii* parente, Philosophiæ Amstelodami Professore Primario, nunc ἐν ἁγίοις; & *Alexandro de Bie* Mathesin ibidem tunc temporis, nunc & Philosophiam profitente. Horum ductu *Mathematicas* disciplinas cum *Philosophicis* copulavit, neque separandas eas scientias censuit, quas & ratio, & rerum conjunxit Natura; Philosophorum sola disjunxit ignorantia. Præterquam enim quod is esset, qui nullam sibi studiorum negligendam partem censeret, facile sibi persuaderi passus est, Mathematicas scientias, licet primo aspectu non tantum videantur spondere fructuum, habere tamen in recessu quamplurima ad Vitæ usum, ad rationis rectæ regimen, ad Veritatis inquisitionem utilissima. Non enumerabo, quod facile possem, Mathematicarum rerum plurimas omnino non contemnendas utilitates: prætermittam absque harum usu eximiam rerum Physicarum notitiam habiturum

biturum neminem: Nec adducam harum disciplinarum neglectu in tenebris & squallore multos annos Philosophiam jacuisse: Id unum addam, quod nemo diffitebitur, nihil quibuscunque etiam in negotiis judicii robore esse præstantius: Nihil certo veri & falsi indicio pretiosius: Nihil denique mentis in dignoscenda Veritate exercitatione omnes ad res præclarius. Ad quæ nobis vel comparanda vel corroboranda certe, plurimum momenti afferre artium harum inquisitionem, vel perfunctorie eas contemplanti, & certas earundem demonstrationes cum aliarum, nisi Geometrico ritu tractentur, quod nostro demum cœptum est sæculo, incertis plerumque conjecturis conferenti, planum erit. Glorientur vulgo de *Dialectices* præstantia, audiat illa unica veri falsive disceptatrix & judex; certe *Mathesis* quæ re præstat, quod Verbo *Dialectica* promittit, suam sibi gloriam apud rerum peritos præripi non patietur. Hæc nempe ea est, non quæ nunquam cessaturis gaudet contentionibus, quæ innumeras controversias controversiis accumulat, sed quæ per rectam rationis & scientiæ nos ducendo semitam ipso usu monstrat veram veritatis inquirendæ & cognoscendæ viam; frequenti docet experientia, qua hæc optime cognoscuntur, claras distinctasque de rebus formare notiones, unicam illam certi incertive normam.

Hisce sive rationibus adductus, sive amicorum consilia secutus, sive suo ad scientias capessendas ardore motus, utraque disciplina, aut, ut verius loquar, utroque unius disciplinæ membro mentem suam non perfunctorie expolivit. Qua in re ea usus est sedulitate, ut quæ vix ante plenam omnino ætatem assequuntur etiam docti, illa prætextatus adhucdum præstiterit puer. Septimum decimum quippe ætatis annum nondum explerat, quin quicquid in Conicis Apollonius, quicquid Pappus, quicquid antiquorum Mathematicorum facile Princeps Archimedes litteris prodidisset, perspectum & intellectum habuerit. Hisce si addas insignem quam posuit operam in Philosophorum scriptis, in Scholasticorum voluminibus, & dein, cum hæc tenere altiora & solidiora spirans ingenium nequirent, in pervolvendis *Albazeni*, *Vitellionis*, *Baldi*, *Ubaldi*, *Galilæi*, *Gassendi*, *Kepleri*, & innumeris tum Veterum tum recentiorum monumentis, admiraberis summopere indefessam hanc in tam tenella ætate diligentiam; stupebis mentis immensum robur, quo adolescentiam nondum ingressus tantis & tam operosis negotiis suffecerit. Quibus tamen omnibus non ita exhaustæ fuere nostri Vires, quin & *Anatomes* adjecerit cognitionem, turpe sibi arbitratus omnium corporum Naturam dum scrutaretur, sui si negligeret notitiam. His in studiis, cum

ultra

ultra triennium elaborasset sedulo cupido hominem incessit, Philosophica laurea condecorari se ut gestiret. Quam in sententiam & me & alterum sodalem nostrum eodem in stadio currentem, qui nuper Amstelodami Praxin feliciter exercens Medicam diem suum obiit, suo & exemplo & hortatu adduxit. Nos igitur terni hac de causa Ultrajectinam adire Academiam. In qua primum insolitam omnibus in solennibus exercitiis solertiam demonstrando magnam sui admirationem commovit, & dein in ipso promotionis actu industriam suam omni omnium exspectatione majorem comprobavit. Non enim, ut vulgares solent animæ, publica Oratione tralatitia multa de laudibus suæ disciplinę congessit, verum hanc cramben exosus, & majora sapiens magno, si hanc ætatem spectes, ausu id egit, ut intima rerum Philosophicarum penetralia penitius excutiendo, admirabili judicii & ingenii dexteritate, innumeros, quos in iis deprehenderat, Philosophorum nævos, inanes argutiolas, de rebus nihili contentiones, λογομαχίας, verborum sordes & barbariem, & id genus ineptiarum plurima salse nec festive minus irriserit. Solidæ autem, & certæ veritatis, quæ nugaces illas contentiones quibus plurimi nimium delectantur, procul à se abesse jubet, dignitatem & splendorem ea Majestate proposuerit, ut hic ejus sermo & vanæ Philo-

ſophiæ ſectatoribus pudorem incutere, & veræ cupidos ſummo ejus amore incendere potuerit. Quibus rebus effecit, ut nullum tunc temporis apud Ultrajectinos celebrius nomen fuerit COEMANNI. Ut hunc non ſolum tanquam in Philoſophicis verſatiſſimum, ſed inſuper à Natura factum Oratorem omnes admirarentur, ſuſpicerent & jamjam ad maxima quæque deſtinarent.

Sacris hiſce rite peractis non torpori, non deſidiæ ſe dedit, verum eo acrius inſtigari ſenſit animum ad abditiſſima quæque ſolerti indagine perveſtiganda. Erat noſter, eramus omnes *Peripateticæ Philoſophiæ* imbuti principiis, niſi quod in *Phyſicis*, ex *Galilæo*, *Gaſſendo* & id genus ſcriptis nonnihil Verioris & Mechanicæ rationis deguſtaramus. Summum illud ſæculi noſtri lumen, illuſtrem Mechanicæ Philoſophiæ propagatorem, Renatum Carteſium videramus nondum, niſi id vidiſſe eſt, quæ non intelligas perlegiſſe. Hujus Viri, circa ea præſertim quæ Deum & mentem ſpectant, ſcrutandis dogmatis totum ſe dedit, amica hac in parte uſus opera *Clar. de Bruyn Phyſices* & *Matheſios* digniſſimi ibidem Profeſſoris. Cui eo nomine plurimum debet noſter, & me debere profitebor, dum ſpiritus hos reget artus. Ex hoc prȩter facilem ſcopi Auctoris interpretationem primum hauſit non perfunctoria lectione evolvenda eſſe hujus Viri

Viri monumenta, ſed attenta meditatione perluſtranda, neque quemquam, niſi qui cum eo ſerio meditari voluerit, mentem ejus perſpicere, veritatemque detegere ulla ratione poſſe. Quam viam ingreſſi, & per litteras, aberam enim ego, de progreſſibus noſtris communicantes, ſenſim animadvertimus majori, quam hactenus experti eſſemus, nos Veritatis luce perfundi, mentis diſpelli tenebras, & habere nos in nobiſmet ipſis, modo dotibus à Deo conceſſis rite utamur ſufficientem circa has res Veritatis ſcaturiginem. In rebus *Phyſicis* non eam invenimus difficultatem, utpote ad quas recentiorum ſcripta nobis perlecta aditum jam feciſſent. Jamdudum enim *Formis ſubſtantialibus*, *Qualitatibus realibus* & id genus figmentis nuncium miſeramus, quo promtius Mechanicam Philoſophandi rationem amplecteremur. Quam ſane in *Phyſicis*, ut & priorem ex intimis mentis hauſtam penetralibus in *Metaphyſicis* unicam eſſe viam, qua veritas detegi poteſt, aſſeverare nullus dubito. Quæ & ſua perſpicuitate ſibi viam fecit apud *Anglos*, *Galloſque*, & faciet porro, ubicunque liberior ſpirat aura.

Abſolutis hiſce Juris ſtudium impigre aggreſſus *Amſtelodami* primum *Joannem Chriſtenium*, & dein *Leydæ* Celeberrimos Anteceſſores ſumma cum aſſiduitate audivit. Memini ſæpius laudantem noſtrum *Conſ. Colonii* operam, qui

ſibi

ſibi in digeſtis interpretandis fori ſimul dediſſet guſtum. Cui etiam Viro ſua induſtria ita placuit, ut eum hinc diſceſſum parantem, nullis præmiis, quæ Vir ille habebat à ſe alieniſſima, ſed ſolo ejus amore inductus maximo ſtudio retinere, & telam Praxeos jam inchoatam ſuis ſub auſpiciis porro pertexere ut vellet obſecrare propemodum non dubitaverit. Sed res noſtri aliter ferebant. In jure vero ita verſatus eſt, hic dum fuit, ut ei non ſuffecerit Imperatoris mentem aſſequi, niſi una opera & qua niteretur Lex, rationem cognitam haberet. Prudenter etenim ſecum reputabat, intereſſe quidem omnino Reip. Civium ut fortunæ non hujus illiuſve fallaci nonnunquam ratiocinio, ſed certo ſtatutoque jure nitantur, intereſſe tamen etiam ſua, ut intimius in legum rationem & originem inquireret, ratus jus, quod rationi non conſentit, verbo quidem jus, re meram injuriam eſſe. Et ſane quid quæſo abſque ratione juriſprudentia præter memoriam variarum, quas de diverſis in jure rebus habuere Jureconſulti, opinionum? Aut quonam quis pacto cuicunque caſuum lege non definitorum varietati jura applicabit, aut legum etiam defectus reſtituet, uno verbo Jureconſulti munere fungetur, qui Veras Juris cauſas, Originem, rationes animo complexus non fuerit? In eo ſiquidem conſiſtit *Vera illa & non ſimulata Philoſophia*, quam jure

merito

merito tantopere deprædicat *Ulpianus*. In hisce autem dum elaboraret non minus tamen indefatigabili labore incomparabilem *Gronovium* (quem adhucdum luget Academia & lugeret acerbius nisi in Filio reviviscentem gauderet se videre Patrem) de Historiis litterisque disserentem & publice & privatim audire voluit. Norat etenim quantum ad usum vitæ momenti, quantum ad Juris decreta penitius intelligenda adjumenti præbere possit Historia. Norat quid gratiæ venustatisque, imo quid auctoritatis & roboris haberet casta & pura oratio. Hac mente ita se dedit *Gronovio*, ut unice historias colere, ita se juri, ut solis juris præceptis addiscendis vacare videretur. Hoc nimirum valet indefessa vigilantia summo cum ingenii vigore conjuncta, ut quæ plerorumque Vires vel singula exsuperant, ea tamen copulata nostri Viribus non suffecerint. Neque enim cuncta hæc, quanquam maxima sedulitate singula persequeretur, ita eum tenuerunt occupatum, quin frequenter ad amœnissimos Musarum fontes, quibus summopere capiebatur, deflexerit. Quanti moliminis, quantæ difficultatis sit in Poësi quidquam posse, vel ex eo liquet, quod singula vix sæcula singulos orbi litterato Poëtas donent. Quo mirere impensius vere mirabilem in nostro ingenii temperiem, qua & abditissima quæque & longe deductis ratiociniis nixa non

minus penetrare, quam in rebus minus quidē seriis, singularis tamen genii indigis, maxima cum laude versari potuit. Et sane, qui considerat certas rerum Mathematicarū, ut has unice adducam, scientias ab omni falsitate fictioneve remotissimas, & dein Poësios, cujus tota ars in ingeniosa sollertique fictione est, advertit indolem, stupebit, nisi fallor, summum hocce rerum discrimen obicem non posuisse, quo minus utraque hæc summe laudabilia rarum in modum unum in ingenium confluxerint: stupebit illam indolis ad quælibet & percipienda & efficienda promptitudinem, qua, ubi opus, imaginationi fictionibusque indulgere, & dein, ubi res juberet, solido firmoque judicio rerum abstrusissimarum veritatem dignoscere potuit. Rara profecto felicitate. Cujus tamen compotem fuisse τ͂ μακαρίτου testantur in utroque genere scripta, quæ plurima affecta, nonnulla elaborata reliquit. Gravi siquidem & ornata oratione in ea Philosophiæ parte, quæ divina attingit, res explicuit à vulgi captu remotissimas. Moralem Philosophiam in certas redegit classes, multasque ejus partes sane quam non jejune tractavit, quæ sibi aut summum amicis, non publico scripta voluit, certissima limatissimi judicii testimonia. Cujus quæ in forensi opera luculentissima dederit indicia jam prætermitto. Neque pauciora extant *Poëtici* genii non vulgaria docu-

documenta vario ſermone *Latino*, *Gallico*, *Vernaculo* conſcripta; quo dubium relinqueret amicis, quibus hæc videre contigit, Oratorne vehementior, an Poëta venuſtior, Philoſophus ſubtilior, an Jureconſultus eſſet ſolidior, ſuane, an Gallica, an Latina lingua uteretur peritius. Ipſe ego inter Κειμήλια aſſervo noſtri quædam poëmata, prima licet in adoleſcentia, cum viceſimum nondum expleſſet annum, confecta, cedro tamen digniſſima. Extat præterea virilis ætatis carmen Belgico conſcriptum ſermone, de *Abrahami Sacrificio*, in quo elegantiſſime verioris ex Philoſophiæ fontibus Divini numinis præſentiam, Majeſtatem, juſtitiam & benignitatem gravi, & quæ materiam deceret oratione celebravit. Hæc erant ejus à ſtudiis avocamenta. Hæ animi recreationes. In hiſce ejus quies, quæ magnis etiam Viris ſumma fuere negotia. Delaſſatus ab opere non ille genio, non ludicris exercitiis, non comeſſationibus indulgere, ſed laſſitudinem hoc illove ſtudiorum genere contractam alio labore excutere. Sed Leydam redeo. Qua ille diſcedens *Ultrajectum* repetiit eo animo, ut, procul ab amicis dum degeret, iis, quæ acceperat meditandis conſummandiſque totus vacaret. Privatim nullo præceptore uſus eſt. Publice perorantes *Grævium* audivit & *Cyprianum*. *Ultrajectum* relinquens *menſe Octobri* anni 1664. Galliam ſibi videndam cen-

 ſuit,

fuit, non quod forte multis in more est, peregrinationem captans, quo apud exteros tutius & excusatius peccaret, sed ut eorum consuetudine suos mores expoliret, & ut in omnibus non æque excellit omnis gens, quidquid externis in moribus præcipuum adverteret suos in usus transferret. Acta quippe illic ei vita est, ut pravarum libidinum prorsus expers, sic innocentium voluptatum admodum parca. *Aureliæ* Novembri mense in utroque Jure summos honores & petiit & magno suo merito obtinuit. *Parisios* reversus frequens privatim in studiis, frequens in supremo Galliæ foro, frequens in Doctorum in Theologicis præsertim Virorum colloquiis. Vere anni 1665. exeunte Patriam revisit. Neque tamen illico se foro dedit, sed Hagæ annum & sex menses causas orantibus se addixit, ita tamen ut nonnunquam quid & ipse hoc in genere posset experiretur. Ex hoc sibi exemplum capiant ii, qui vix inspecto Juris Codice, vix obiter delibatis rerum summis, in forum dum provolant, magno Clientium damno imperitiæ inde turpe reportant testimonium. Hujus, inquam, exemplo discant non illotis hæc sacra tractanda manibus, sed omni litterarum cultu expolitum, & consummata juris cognitione instructissimum animum foro demum habilem esse, si & Clientibus subsidio, & sibi immortali

tali futurus sit gloriæ. *Amstelodamum* tandem redux causis cognoscendis agendisque incubuit. Nec consedit, quin illico Celeberrimis illic Jureconsultis in delitiis esset. Neque enim poterat tanta virtus & sermonis facundia & morum venustate gratior conspici, quin mox omnium bonorum in se amorem eliceret. Statim hujus fores ingens Clientium turba pulsare, opem & consilium implorare cœpit, quibus ea inserviit prudentia, fide, integritate, ut ab iisdem obsequium & reverentiam, ab æqualibus admirationem & amorem, à judicibus deniq; summã de se reportarit existimationem. Sæpe equidẽ nec sine voluptate me audisse memini, tum eos qui Magistratu fungerentur, tum qui in eodem sese exercerent foro, una voce deprædicantes, elucere hoc in Viro profundam juris scientiam, incredibili diligentia, fide, æquitate, eloquentia stipatam. Id sane res ipsa docuit, id omnium voces testantur, id Judices, id Advocati, id omne genus hominum, id ipsum forum clamat, in celeberrimo *Amstelodamensium* emporio, immensaque illic Jureconsultorum turba, in forensi exercitatione, nostrum suæ ætatis parem habuisse neminem. Hæc quidem publice. Privatim *Juri Nautico* præsertim constituendo consummandoque operam navavit. Quam juris partem elucubrandam sibi eo sumsit alacrius, quod eam Hollandia nostra

proprio quaſi jure ſibi merito vendicare videtur. Univerſum hocce certo jam ordine diſpoſuerat, variaſque ejus partes Latino ſermone mira tractavit elegantia, qui liber magna ſui parte mutilus, digniſſimus alioquin qui lucem videat, inter reliqua ejus ſcripta jacet. Quæ quidem omnia ut honorificentiſſima, ſic & operoſiſſima, non ita tamen μακαρίτην noſtrum penitus foro & juri aſtrictum implicitumque habuere, quin frequenter altioribus ſe dederit meditationibus. Vaſtus ille Juris Oceanus, frequentiſſima Clientium turba, non capere, certe non tenere magnitudinem animi, quin identidem terrenarum cogitationum ſatur majora & homine digniora, & ex quibus æternam ſperaret felicitatem, cogitaverit. Fuit enim in eo ab ipſa pueritia ſingularis pietas, qua ſacris adhibere mentem ardebat animus. Hoc præſtitit Leydæ, hoc in ſeceſſu ſuo Ultrajecti. Mecum enim hic audivit, multorum hodie amoribus, multorum odiis, ſolenni excellentium Virorum fato, jactatiſſimum Virum, in rebus certe Theologicis vel adverſariorum calculo maximum *Joannem Coccejum* Novum Fœdus innumerabili diſcipulorum catervæ exponentem. *Ultrajecti* multus fuit in legendis ſacris, ea quidem ἀκρίβειᾳ, quam ab homine aliis ſtudiis dedito vix exſpectares, ut ſingula tantum non verba ſollicitus expenderit, ratus divinis in ſcriptis nullum eſſe apicem, in quo

non

non ſcitu dignum quidpiam lateret, ſimul ſecum reputans ipſis ex fontibus omnis Theologiæ purius ad nos fluere cœleſtem veritatem, quam ex innumeris Theologorum interpretamentis. Nec ab hoc inſtituto alienus fuit, dum in Gallico verſaretur itinere. Nam *Pariſiis* cum degeret, acerbiſſima, quæ tunc forte fuit, hyeme abſterreri non potuit, quin antelucanas quotidie horas ſacris litteris evolvendis, & controverſiis, quæ inter Pontificios & Reformatos agitantur, expendendis impenderit. Quæ cum adoleſcens egerit, cum itineris moleſtia non dereliquerit, quid cenſetis eum effeciſſe jam Virum, jam in Patria placide fixo hærentem domicilio? Quidquid erat à foro laxamenti, quidquid temporis vel Clientibus vel Amicis vel ſibi etiam ſubripere poterat, id rebus Theologicis dare; noſtri autem memoriæ cum firmius inhærerent eæ interpretationum delitiæ, quas à *Coccejo* hauſerat, hujus Viri ſcripta curioſo oculo perluſtrare cœpit. Ex quibus omnibus eam ſibi rei Theologicæ conflavit peritiam, ut non modo, quæ ſcire quemvis Chriſtianum decet, perſpecta habuerit, ſed & profundius in myſteria Fidei inquiſierit, Prophetarum vaticinia ſedulo penſitaverit, Controverſias non omnis generis, ſed quæ ad ſalutem pondus habere videbantur diſcuſſerit, imo eum ſeſe præſtiterit, ut poſt breve cum noſtro habitum colloquium ſum-

ma

ma cum admiratione ab eo decessisse norim *Celeberr. Academiæ nostræ Theologum Wittichium.* Quo rerum divinarum amore flagrans in Græcas litteras, quibus jam olim non contemnendam operam in Academiis dederat, incubuit alacrius, iisque Hebraicas consocians effecit, ne hujus quoque linguæ imperitior multo esset, quam qui ea docti habentur. Ardori quippe suo quo in sacra ferebatur tum demum satisfactum iri autumabat, si Deum sua lingua loquentem audire liceret Hisce dum studet & maturam conjugio ætatem suam, (27. enim jam natus erat annos) & certum vitæ genus sibi propositum cerneret, ad conjugem sibi deligendam animum adjunxit, studiorum censens tædia, litigantium rixas, & quidquid in vita molestiarum est nulla melius arte quam Uxoriis blanditiis animo abstergeri. Voti hinc factus compos *anno* 1670. *a. d.* XIX. *Calend. Februar.* Uxorem duxit, si vel ætatem (paucis enim mensibus erat minor) vel generis honestatem, vel fortunas, vel denique, quod omnia hæc longissime exsuperat, probatissimos mores spectes, Lectissimam Virginem *Saram de Moor.* Habuit illa avum *Jacobum de Moor*, Aviam *Elisabetham Ruysschenberg*, honestissimos quondam *Antverpiæ Cives*, qui inde, experti infandam illam calamitatem, qua præclara illa Belgii Civitas & ab Hispanis & à Gallis misere sæpius exercita

fuit, in *Hollandiam* profugi *Dordraci* lares posuere. Ex septem horum liberis unus *Bernardus de Moor*, insigni fide & integritate apud Amstelodamenses Mercator, Uxorem sibi elegit *Claram van Capelle*. Nativitatem illa suam debebat *Roco Pr. F. van Capelle*, insigni itidem Mercatore, & *Catharinæ Jacobi F.* ex quorum sat copiosa liberorum multitudine unicus superstes vivit filius, Avunculus nostri Viduæ, *Nicolaus Roci F. van Capelle* Senatoria & judicis dignitate, & societatis Indiæ Orientalis Præfectura in urbe Patria illustris. Horum filia *Clara* inter cæteros *Bernardo* peperit *Saram de Moor*, τοῦ μακαρίτου ut nunc Mœstissimam Viduam, sic læto quondam illi partu sæpius fœcundam matrem. Suscepit enim noster ex hac præter duo filium filiamque, qui lucis auras non aspexere, sex liberos, omnes, si ab uno Filio discesseris, puellas, è quarum numero tres *Clara*, *Joanna Catharina*, *Anna Elisabetha* superstites, quo minus patrem lugeant, ætas efficit.

Hac thori recreatus felicitate, & ad majora moliẽda excitatus animus nunquam non in opere versari; amicis consilio, prudentia, ipso sui exemplo præsto esse, nulli opem suã imploranti denegare, nisi causæ vetaretur injustitia; imo hisce in negotiis se præstare eum, optimo jure ut omnibus foro videretur major. Cujus rei fama in obscuro esse ita non potuit, quin

 nuper

nuper ad Ampl. Acad. Proceres delata eos moverit, primum ut anxie inquirerent; dein cum exſpectatione omni ampliora ingenii & eruditionis minime fucata undequaque acciperent teſtimonia, ut Honeſto ad Acad. βραβείῳ evocandum cernerent. Ne autem repugnaret noſter, ſtationemque, ex qua jure omnia ſibi polliceri poterat maxima, deſerere ut vellet, effecit vitæ à jurgiis rixiſque alienæ quietior in Acad. ratio, ipſius animo quammaxime conſentiens. Abeuntem eximio benevolentiæ ſpecimine proſecuti ſunt Amſtelodamenſes proceres, Senatuſconſulto facto, quo eum Acad. operam dum daret, civium ſuorum numero non eximi declararunt. Inauguralem pro more Orationem habuit a. d. IV. Calend. Julias; de qua quid ego Vobis dicam? Quid rerum pondus, quid elocutionis nitorem, quid Carminum Majeſtatem, quid actionis deprædicem gravitatem? Audiviſtis etenim Aud. & adhucdum, niſi fallor, dulcis illius perorantis ſonus ſuaviſſima modulatione Veſtras æque ac meas aures demulcet. Vidi ego, vidi omnium veſtrum intentas mentes, Ora in hunc unum defixa, dum Cygnea ille cantione ſua animos Veſtros deliniret, dum ſuum in Vos ſtudium & amorem exponeret, dum univerſi juris inſignem peritiam ſuam aperiret, Nautici defectus oſtenderet, dum in tantæ rei perfectionem & Proceres incita-

ret & suam etiam modeste operam polliceretur, & vel hoc ipso singularem in Patriam, in Hollandiam nostram amorem declararet. Audivi omnium Vestrum omni sermone disertius silentium, magnæ admirationis indicium. Audivi Vestrum omnium applausus gaudentium non in aliena Terra, sed Batavo sub sole genitum & educatum eum, qui & res sciret præclarissimas, & easdem maximo Orationis lumine illustrare posset. Orationem excepere Feriæ, quibus vix elapsis gestire animus prodire in publicum, immenso suæ eruditionis Thesauro studiosorum inservire commodis, & consummatissima studia in Acad. proferre. Cum ecce triduo ante destinatum ipsi recitationibus publicis diem *Amstelodamo*, quam citato gradu Urbem petere in Parentem senem & morbo affectum Pietas jusserat, reducem corripuit febris, quæ & ejus & nostrum omnium rationes conturbavit misere. Febris fuit continua in singulos dies exacerbationibus admodum molesta. Mox ille in ipso statim morbi initio Deum respicere, ad eum sua vota dirigere, Animæ, si quid forte secius de vita statutum foret, consulere, testatus, eum in statum ubi se collocarat, ac si extrema quæque ipsum manerent, quietiore animo se mortem prospicere, Deum & Divinam gloriam exspectare. Prima morbi hebdomas alvo laxata, sanguine misso, sudoribus sæpe motis

utcunque fuit tolerabilis. Octava luce ad vesperam somno experrectus, horret animus, febris subito ingruentis vehementia in furorem conjectus est homo mitissimus & placidissimus. Quo tamen ipso in furore, attendite quæso quid non possit constans in pietate vitæ ratio, nil præter Deum & Divina spirabat, omnis ejus de Deo sermo, perpetuæ ad Deum preces. Quo in statu tristissimam exegit noctem. Medici pessima omnia ominantes, furori ut occurrerent, venam iterum secari jusserunt. Quietus utcunque fuit postmodum. Verum spem incidebant collapsæ morbo Vires, quas decimæ diei Paroxysmus ita prostravit, ut pulsum vermiculantem sudores comitarentur frigidi, certissima instantis mortis præsagia. Prætermiseram propemodum, quod tamen prætermittendum nequaquam est, nostrum, dum, ut fit tali in statu, nunc hæc nunc illa congereret & sæpius rem inceptam intermitteret, nullibi fixum teneri potuisse, nisi in sermonibus de Deo, de æterna salute. Videres ex illorum auditione recreatam mentem, & aliquantisper ad se quasi redeuntem tali alloquio molestiis levatam. Adfui & adfuisse me gaudeo, cum jam morti proximum moneret affinis, deficere humanas opes, omnem in Deo spem collocandam. Cui noster intenta voce, ita se rem habere respondit, & ne cui videri possint hæc ver-

ba

ba Delirii fuisse, mox subjunxit voces omni memoria dignissimas, *In Deo omnis mea perpetuo fuit fiducia, & adhucdum est.* Tam insignis est constantis pietatis efficacia; tanta vis in Mente Deum vere sitiente, ut vehementissimi delirii impetus infringere, claustra, quibus corporis consortio vincta tenetur, perrumpere, nec dubiis sese foras prodere indiciis potis sit. Hisce cum corporis malis ad horam usque matutinam septimam diei Jovis, qui fuit *a. d.* IV. *Calend. Octob.* conflictata mens, ut proculdubio maximo suo gaudio, sic omnium amicorum ineffabili mœrore, silentio astantibus indicto, conversa ad Deum, ipsis in precibus corpus, quod secum 36 annos circumduxerat, exanime deseruit, & ad Deum, quem unice deperibat, abiit.

Itane ergo, charissimum mihi caput, nos miseros hic destituis? Itane nos jucundissimo tuo conspectu, suavissimo alloquio, prudentissimis consiliis orbatos derelinquis? Hanccine ob causam tot exantlaveras labores, tot te molestiis defatigaras, ut in medio pulcherrimæ vitæ cursu, quidquid iis tibi compararas sapientiæ, eruditionisque, à nobis auferres? Dolueram diu nos animo conjunctissimos, ita tamen nostris rebus ferentibus, corpore disjunctos vivere. Hoc me dolore levarat nupera tui ad Acad. vocatio; Nunc nec opinato redit ille idem & redit multo acer-

 bior,

bior, tuo illo, & omni reditu carente discessu. In te mihi incredibilis exemplar proposueram diligentiæ, sedulitatis. A te mihi pollicebar, quidquid à summo amore in quenquam proficisci potest. Hisce tot & tantis repente privatus bonis dolore miser obstupesco.

Ignoscite quæso, mœstissimi τοῦ μακαρίτου affines, consanguinei, ignoscite, si nimio, justissimo tamen mœrore abreptus meos potius, quam Vestros luctus lugere videar. Neque forte hoc ipsum à ratione alienum putabitis nimis. Quanquam enim sanguinis affinitatisque vinculis vobis facile cedam, amicitia profecto, qua nihil in terris præclarius, nihil sanctius, nulli facile cesserim. Is ego fui, qui à prima pueritia arctissimo consentientium voluntatum nodo defuncto astrictus fui; qui in mutuo hocce amore magnam felicitatis partem posui; quem ille consiliorum suorum, ut ego illum meorum, plurimis in rebus participem habui; à quo multa benevolentiæ signa sæpius hauseram, plura expectabam. Hac dulci spe, hac jucundissima exspectatione dejectus, nihil mihi ex tot rebus charissimis restare video, præter acerbam earundem memoriam. Novi equidem præter hæc omnia, quæ mihi Vobiscum fuere communia, Vos præcipue lugere domesticos Vobis luctus, Caret mœstissimus senex charissimo illo pi-

gnore,

gnore, quod tot curis enutritum, tot laboribus efformatum ad id eruditionis & honoris culmen pervenisse & gaudebat & mirabatur, in quo unico superstite omne solamen senectutis, omnia vitæ gaudia habebat reposita. Caret marito Vidua, quem ineffabili amore prosequebatur. Caret hoc ipso in squallore, cum maxime eo opus est, mariti nunquam non alias præsenti solatio. Unicum illud suum amisit in adversis auxilium, in secundis delectamentum; verum quid ego res secundas dico? quarum nomen simul cum re amisit Carent liberi sollicita parentis institutione, carent iis præceptis quæ ad veram virtutem eos duxissent. Horum curam omnem in se rejectam luget parens superstes, lugent affines. Auget dolorem nuperus huc adventus & ex eo repentina nimis discessio. Effusissimæ gratulationes in commiserationis & doloris testationes conversæ; Gaudia subito immutata nescio quem mœrori addunt aculeum. Cui & cumulus, ut minima quævis tristem per se angere vehementius solent animum, accessit ex eo, quod multorum ex proximis morbo hæc justa, quæ si & mea, & Vestra valuisset voluntas, jamdudum peracta forent, nunc demum peragantur, & hoc sibi debito honore hucusque caruerit defunctus. Verum quid ego & Vestros & meos luctus exagito? Quid crudo & sanguinem adhucdum funden-

ti

ti vulneri unguem admoveo? quaſi ſine harum rerum triſti commemoratione non gravis ſatis noſter eſſet dolor. Præſtabit noſmet ipſos ad ſolatia, aut doloris ſane lenimenta convertamus, quæ ſi ulla in morte, in hac certe ſunt maxima. Maritum, Filium, Affinem, Conſanguineum amiſiſtis. Sed non tam cogitate quæſo Vos hunc amiſiſſe, quam cœlo reddidiſſe. Ejus Prudentiam, Conſilia, Humanitatem, amorem, & cæteras denique præclariſſimas ejus dotes deſideratis; ſed an Vos fugit obſecro has ipſas virtutes ut à Deo profluxere, ſic ad eundem poſtliminii jure reverſas? Spes Veſtras, Spes Acad. Spes Juventutis morte Viri longiore vita digniſſimi everſas triſti mente contemplamini. Sed profecto ſolari vel hoc ipſum Vos poſſit, Eum fuiſſe τὸν μακαρίτην, qui ſpes tantas, tantam ſui exſpectationem & commovere & implere potuerit. Neque immatura mors videri poteſt ejus, qui hac jam ætate ea peregerit, quæ plurimi ne ſenes quidem, quique, vitam ſi non annorum numero, ſed rerum maximarum metiamur cognitione, humanitatis terminos expleverit, ſi non exceſſerit. Et ſane nonne ſatis diu in rebus humanis fuit is, qui, cæteras ut taceam virtutes, ſolidam Pietatem, qua omnia continentur, à Deo nactus eſt? qui nunc eadem illa ad Deum evectus inter cœleſtes animas cœleſtem vitam degit? Sed interim Vos hic jacetis

ſoli

ſoli, Caret marito Uxor, Filio Parens, Parente Filiæ. Quid itaque? Reminiſcimini hoc in rerum ſtatu ſalubrium monitorum, quibus ſæpius uti ſolebat ὁ μακαρίτης; Permittendum eſſe ſupremo expendere Numini, quid

Conveniat nobis, rebuſque ſit utile noſtris.

Fixo animo tenendum ſapientiſſimum res noſtras gubernare Deum, eaque ſemper eſſe optima, quæ eveniunt. Neminem eſſe, qui in terrenis Vera bona à malis ſecernere, qui quid proſit, quid noceat, juſta queat ratione dignoſcere. Id unice orandum, in hoc uno ſummam votorum collocandam eſſe, ſecundum ſanctiſſimam & ſapientiſſimam Dei voluntatem ut fiant omnia, quam illum vocem triſtiſſima illa, cujus non ſine horrore reminiſcor, delirii nocte identidem ex intimo cordis affectu ingeminantem audiviſtis. Hæc & quæ in hunc ſenſum plura nunquam non inculcare ſolebat Vir ſapientiſſimus, ſi in memoriam revocetis, Veſtros luctus non quidem extinguent, quod in tanto & tam recenti vulnere ſperandum non eſt, lenient tamen & comminuent. Vos autem, *Nobiliſſimi Juvenes*, qui Juri operam addixiſtis, agnoſcite in hujus Viri obitu, Veſtros etiam caſus. Imo vero eos Vos agnoſcere jam oſtendiſtis, cum ſumma frequentia privatam viventis opem rogaſtis, ſummo deſiderio publicam

exſpectaſtis. Habuiſſetis in eo animum Veſtris commodis devotiſsimum, cui nihil fuiſſet antiquius, quam veram Vobis ad eruditionem viam monſtrare; juris, qua pollebat, peritiam impigro labore acquiſitam omnibus modis Vobis inſtillare, & quod maximum eſt, incredibili diligentiæ & temperantiæ exemplo Vobis præire. Qualis autem in docendo fuiſſet, ipſa ſtatim primordia declaraſſent. Audiviſſetis præfationis vice, diſerta oratione, ſummo argumentorum pondere, refutantem *Hobbii* principia, quibus ad omnia ſcelera Natura factum hominem, eademque, quæ meditatur, ab aliis ſibi metuentem fingit. Oſtendiſſet contra Juris, æqui bonique principia, non ex externo à ſceleribus patratis deducenda metu, ſed ex rationis rectæ repetenda fontibus. Hanc velle docuiſſet ad perfectiſſimum, quantum in nobis eſt, Dei exemplar, ad ſanctiſſimam Divinæ voluntatis normam, componenda eſſe noſtra omnia. Facile autem Divina attributa contemplanti liquere, eam ejus voluntatem eſſe, quæ benigniſsimæ, juſtiſsimæque Naturæ reſpondeat. Ad quam ſi advertamus mentem, cognituros nos, non ſceleribus, non cædibus, non cujuſvis generis maleficiis, Dei nos Naturam moribus exprimere, ſed honeſta vita, Neminem lædendo, & ſuum cuique tribuendo, quæ prima ſunt Juris fundamenta.

damenta. Hoc ex ſpecimine intellexiſſetis opinor hunc non diſerte minus quam ſolide jura vobis interpretaturum fuiſſe, & quid in iis innata in nobis valeat ratio demonſtraturum. Hæc autem nunc omnia cum ipſo jacent. Sed non jaceat in nobis gratiſsima hujus Viri memoria, non excidat animis ea virtus, ea vis ingenii & facundiæ, quæ juſtiſſimam vivo peperit venerationem. Hoc unicum eſt, quo dignas ei grates pro propenſo in nos, in ſtudia animo referre queamus. De cætero Deum Opt. Max. precemur, hocce damnum quod Uxori, quod liberis, quod Amicis, quod Acad. quod Juris ſtudio, hujus obitu inflictum eſt, reſarcire non dedignetur. Uxorem, Liberos, Amicos ope & ſolatio juvet; Academiæ, & Juris in ea ſtudioſis ſucceſſore, ſed Academia, ſed defuncto digniſsimo proſpiciat.

DIXI.

